

LAWRENCE DURRELL

MEKÂN RUHU

AKDENİZ YAZILARI

MEKTUPLAR / DENEMELER / GEZİ YAZILARI

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN
ÜLKER İNCE

Lawrence Durrell
MEKÂN RUHU
AKDENİZ YAZILARI

Can Yayınları: 1763

Modern Klasikler: 137

Spirit of Place, Lawrence Durrell

© Lawrence Durrell, 1969

© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2005

Bu eserin Türkçe yayın hakları Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır. Adı geçen eser Uluslararası Telif Hakları anlaşmaları gereğince korunmaktadır.

1. basım: Eylül 2008

Yayına Hazırlayan: Pınar Savaş

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi

Kapak Düzeni: Semih Özcan

Dizgi: Hayriye Kaymaz

Düzeltili: Fulya Tükel

Kapak Baskı: Çetin Ofset

İç Baskı ve Cilt: Şefik Matbaası

ISBN 978-975-07-0980-7

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

<http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Lawrence Durrell
MEKÂN RUHU

AKDENİZ YAZILARI

MEKTUPLAR, DENEMELER,
GEZİ YAZILARI

Yayına hazırlayan
ALAN G. THOMAS

İngilizce aslından çeviren
ÜLKER İNCE

CAN YAYINLARI

**LAWRENCE DURRELL'İN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
ÖTEKİ KİTAPLARI**

KARA DEFTER / *roman*

SİRBİSTAN ÜZERİNDE BEYAZ KARTALLAR / *roman*

KARANLIK LABİRENT / *roman*

KIBRIS'IN ACI LİMONLARI / *anı*

AVIGNON BEŞLİSİ:

MONSIEUR ya da KARANLIKLAR PRENSİ / *roman*

LIVIA ya da DİRİ DİRİ GÖMÜLMEK / *roman*

CONSTANCE ya da YALNIZLIKLAR / *roman*

SEBASTIAN ya da GÜÇLÜ TUTKULAR / *roman*

QUINX ya da KUSURSUZLUK PEŞİNDE / *roman*

İSKENDERİYE DÖRTLÜSÜ:

JUSTINE / *roman*

BALTHAZAR / *roman*

MOUNTOLIVE / *roman*

CLEA / *roman*

Lawrence Durrell, 1912 yılında Hindistan'da doğdu. Genç yaşta İngiltere'ye gelerek Dışişleri Bakanlığı'nda ve Kıbrıs'ta görev yaptı. Hindistan'da Hint ve Tibet kültürünü, dinlerini ve mistik atmosferlerini yakından tanıdı. Kıbrıs'taki görevi ise, ona başta Mısır olmak üzere Akdeniz ülkelerinin uzun geçmişi, inanışları, gizemle gerçeğin birbirine örüldüğü yaşam biçimleriyle tanışma fırsatını verdi. Bu bilgi ve birikimler, Eski Çağ'ın belli başlı kültür merkezi İskenderiye ve Akdeniz'in öteki ucunda, Ortaçağ Avrupa'sını karanlığa boğan kilise egemenliğinin başkenti Avignon ortamında yüzyılımızın en çarpıcı romanlarını hayata geçirdi: *İskenderiye Dörtlüsü* ve *Avignon Beşlisi*. Durrell, 7 Kasım 1990'da Fransa'nın Sommières şehrinde öldü.

Ülker İnce, Hacettepe Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu ve Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak İngilizce ve çeviri dersleri verdi. Daha sonra 1989-2000 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Okulu'nda çalıştı. Bu arada Can Yayınları ve Telos Yayıncılık'ta yayın yönetmenliği yaptı. Bugüne değin yirmiden fazla çevirisi yayınlandı. 1985 yılında, Lawrence Durrell'dan yaptığı *İskenderiye Dörtlüsü* çevirisiyle Yazko Çeviri Dergisi'nin Azra Erhat Çeviri Ödülü'ne değer görüldü.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	9
Çocukluk ve İlkgençlik Dönemi	13

LAWRENCE DURRELLDAN MEKTUPLAR

Korfu ve İngiltere	27
Yunanistan	67
Mısır	82
Rodos	93
Güney Amerika – Yugoslavya	109
Yugoslavya	123
Kıbrıs	141
Güney Fransa	158

DENEMELER, YOLCULUK YAZILARI, İLK ROMANLARINDAN SEÇMELER

Dostum John Gawsorth Üzerine Bazı Notlar	15
“Smartie”yi Düşünürken	85
Peyzaj ve Kişi	192
Âşıkların Kavalcısı	202

KORFU, YUNANİSTAN, KIBRIS

Yok Olan Bir Nirengi Noktası	231
İlkyaz Ürküntüsü	236
Sıfır ve Karlı Havada Şifa Yurdu	305
Delphoi	342

Trubadur	349
Beccafico: Acıklı Bir Öykü	355
Aziz'e Yağ; Korfu'ya Dönüş	358
FRANSA	
“Fanatiklere Övgü”	383
Rhône Irmağı	402
Laura, Bir Avignon Portresi	419
Gizli Provence	437
Yaşlı Mathieu	456
Akdeniz Kadınları	462
Grenoble'un Üç Gülü	473
Gaskon Usulü	487
Solange	506
Yeraltı Irmağı Styks'te Yolculuk	521
Yolculuk Üzerine Düşünceler	528
Dizin	533

ÖNSÖZ

Lawrence Durrell edebiyatın pek çok uzmanlık alanında başarılı olmuş bir yazardır –*nullum tetigit quod non ornavit*– ve bir yazar olarak en çarpıcı niteliklerinden biri doğagörünümü ve mekân duygusu betimlemeleridir. Hayatının ilk dönemi Hindistan’da geçmiştir, 1935 yılından sonra İngiltere’de geçirdiği süre toplam bir yılı bile bulmaz. Bu arada Korfu, Yunanistan, Paris, Mısır, Rodos, Arjantin, Yugoslavya, Kıbrıs ve Güney Fransa’da yaşamıştır. *İskenderiye Dörtlüsü*’nün, yani romandaki kişilere oranla İskenderiye kentinin daha büyük bir yer kapladığı romanların yayınlanmasından önce Durrell, Yunan adaları üzerine yazdığı kitaplarıyla tanınıyordu en çok; bunlara pek de yolculuk kitapları denemez, Richard Aldington’ın dediği gibi bunları “yerleşik yabancı kitapları olarak tanımlamak daha doğru” olur.

Durrell’in bu kitapları dışında dergilerde yayınlanmış ve özel baskı küçük kitapçıklarda toplanmış olan ve genellikle Ege ve Akdeniz manzaralarının betimlendiği birtakım makaleleri vardı. Bu deneme ve taslaklar şimdi ilk kez bir kitapta toplanıyor. Bunların yazıldığı ortamlarla ilgili okura bir fikir verebilmek için, son otuz küsur yıl içinde Durrell’in dostlarına yazdığı mektuplardan bazı bölümler aldım ve bunları bazı yaşamöyküsü notlarıyla ve kendi anılarımla birleştirdim.

Durrell’in mektuplarının editörlüğünü yapacak olan kişiyi bekleyen en büyük güçlük, Durrell’in mektuplarına

hiç tarih koymamasıdır. Gelecekteki araştırmacıları düşünme inceliğini gösteren T.S. Eliot'ın, mektupların alınış tarihini not etme gibi harika bir alışkanlığı vardı; posta damgalı bazı zarfları saklamıştı, bazı mektupların içinde tarihini belirlemeye yarayan ipuçları bulmak mümkündü, beri yandan ülkeler arasında sık sık yer değiştiren Durrell'in bulunduğu mekânlar bize, mektupların çoğunu yerleştirebileceğimiz genel bir çerçeve sağlamaktadır. Bazı varsayımlarımın pekâlâ doğru olmayabileceğini biliyorum, ama umarım hemen bütün mektupların yazıldıkları tarih konusunda bir yıldan fazla yanılmamışımdır.

Edebiyat editörlerinin genellikle sahip olmadıkları bir ayrıcalığım oldu benim. Bu kitapla ilgili çalışmalar hayli ilerlediği bir sırada Durrell benim evimde bir ay kalmak üzere buraya, Chelsea'ye geldi, iyi okunmayan sözcükler, daktilo yanlışları, anlaşılmayan göndermeler gibi şeylerle ilgili olarak birikmiş soruları kendisine sorabildim. Örneğin, Kıbrıs'tan elyazısıyla yazılmış bir mektupta şöyle bir cümle var: "...Rose Macaulay? Bizi evlatlığa kabul etti ve eski arabasıyla bizi vıjt diye yxxxxxe götürdü." Kıbrıs haritasını didik didik inceledim, y ile (Durrell çoğu kez büyük harf kullanması gereken yerde kullanmaz) başlayıp e ile biten bir yer adı bulmak umuduyla bir Kıbrıs broşürünü baştan sona okudum, ama boşuna. Burayı Durrell'a okuttum: "...bizi vıjt diye yüzmeye götürdü." Korfu'da 1936 yılında bir av hikâyesi anlatırken iki daktilo tuşu basmamış: "Şimdilik balıkçıları yasakladım. Öylesine azametli yaratıklar ki, yaralandıkları zaman o kocaman ustura keskinliğindeki gagalarını bir terzi gibi kullanıyorlar. İki tanesini vurdum, biri Leslie'nin peşine takıldı ve onu kışından bir güzel a aladı." Bu sözcük *yakaladı* mı olacak yoksa *gagaladı* mı, diye sordum. "Otuz yıl önce ne dediğimi nerden bileyim ben? 'Kışından bir güzel gagaladı' de, Les bunu okuyacak olursa çok bozulacak," dedi. Ruskin'in mektuplarının editörlüğünü yapan dostum John Bradley de o sırada evde kalıyordu, benim sahip olduğum bu haksız ayrıcalık onu neredeyse öfkeden çıl-

dırtacaktı. O bir yere takıldığında aşağı koşup Ruskin'e soramıyordu. Böylesi belki de daha iyi, çünkü çok çekici genç bir kıızı var.

Sözü geçen bütün kişileri ve yerleri saptamak gibi bir girişimde bulunmadım, bunu yapsaydım bütün sayfaların dibi notlarla dolacaktı ya da daha kötüsü onları kitabın sonuna ekleyecektim. Bunun okunabilir bir kitap olmasını istedim; tam ve eksiksiz basım değil. Ayrıca zaman baskısı var; Guggenheim bursu kazanmış ve bu sayede Roma'da tam iki yılını Milton'ın *tek* bir mektubunu inceleyerek geçirmiş olan, tanıdığım bir araştırmacının durumunda değilim.

Durrell'in çeşitli dostları öneriler ya da açıklamalarla bana yardımcı oldu, Dr. Theodore Stephanides, Yunanistan, Ortadoğu ve Yunan diliyle ilgili ne biliyorsa hepsini benim hizmetime sundu. Ama Theodore'a danışmak başlı başına tadına doyumaz bir zevktir; çünkü tarihlemeyle ya da mitolojik bir göndermeyle ilgili küçük bir soru, geniş bir bilgi dağarcığının ya da eğlenceli anıların kapılarının ardına kadar açılmasına yeter, o sanki bütün Yunanistan'ı kafasında taşır gibidir. Sekreterim Shirley Ossipoff'a da, mektupların kopyalanmasında benden esirgemediği insanüstü yardımları ve genel olarak bu kitaba karşı duyduğu sevgi ve saygı için teşekkür etmek isterim; hem daktilo metni hem de provaları okuyan Bayan Rose Briggs, benim imla konusundaki yeteneksizliğimle başa çıkmak gibi kahramanca bir işi yükledi.

Ama hepsinden önemlisi Durrell'in mektuplarını onca yıl saklamış ve onları şimdi benim hizmetime sunmuş olan dostlarına duyduğum şükran borcudur. Richard Aldington'a yazılmış olan mektuplar için Catha Aldington ile Alister Kershaw'a, T.S. Eliot'a yazılmış olanlar için karısı Bayan Eliot'a, John Gawsworth'e, Diana Gould'a (Bayan Menuhin), Mary Hadkinson'a, Alfred Perlès'ye, Hugh Gordon Porteus'a, Lawrence Clark Powell'a, Anne Ridler'a, Patricia Rodda'ya, Sir Walter Smart'a yazılmış mektuplar için Bayan Smart'a, Freya Stark'a, Theodore

Stephanides'e, Buffie ve Gerald Sykes'a, kocasına yazılmış mektuplar için Bayan George Wilkinson'a, Gwyn Williams'a teşekkürü bir borç bilirim.

Şair meslektaşlarından pek çok mektup almış ve Wydham Lewis'ın o harika hayat öyküsünü yazarken pek çok malzeme biriktirmiş olan Hugh Gordon Porteus'a, geleceğin edebiyat araştırmacıları pek çok şeyi borçlu olabilirlerdi, ama o, elindeki bütün özgün malzemeyi ikiye ayırdı, birinci derecede önemli olanlar, ikinci derecede önemli olanlar. Şu aksiliğe bakın ki birinci gruptakileri, çöpe atılacak şeyleri koyduğu zarfa benzer kâğıt bir zarfın içine koydu. Bir gece eve döndüğünde gündelikçi kadının onu çöpe attığını öğrendi.

Durrell'in mektuplarının pek çoğu Amerikan üniversitelerinin kitaplıklarında, ender kitapların bulunduğu özel odalarda bekliyor; bu sakladıkları mektupları basmama izin verme nezaketinde bulunan kütüphanecilere teşekkür etmekten mutluluk duyuyorum; özellikle de John Gawsworth'e, Lawrence Clark Powell'a, Theodore Stephanides'e yazılmış mektuplar için Los Angeles'taki Kaliforniya Üniversitesi kütüphanecilerine, Patricia Rodd ve Alfred Perlès'ye yazılmış mektuplar için Austin'in Teksas Üniversitesi Akademik Merkez Kütüphanesi kütüphanecilerine, George Wilkinson'a yazılmış mektuplar için Iowa Üniversitesi'nden Frank Paluka'ya. Bunlardan ilk kez burada, şu kitapta yer alan bazıları daha önce dergilerde yayınlanmıştı, onların editörlerine de çok teşekkür ederim, özellikle de mektupların burada basılmasına izin verme inceliğinde bulunan *Holiday Magazine* editörüne; her denemenin baş tarafında daha ayrıntılı teşekkürler yer almaktadır. Birkaç yerde metinler gözden geçirilerek biraz düzeltilmiştir. *A Landmark Gone, Beccafico, Yeraltı Irmağı Styks'ten Aşağı* adlı kitapların ilk özel baskılarını benden esirgemeyen Lawrence Clark Powell ile F. J. Temple'a da teşekkürlerimi sunuyorum.

ÇOCUKLUK VE İLKGENÇLİK DÖNEMİ

Lawrence Durrell 1912 yılının 27 Şubat günü Hindistan'ın Birleşik Eyaletler bölgesinde, Jalunda'da doğdu; hem annesinin hem de babasının aileleri uzun zaman önce bu ülkeye yerleşmişlerdi. Durrell zaman zaman "İrlandalı şair" olarak tanımlanır ama, annesinin ailesi İrlanda kökenli olmasına karşın, kendisi hiçbir zaman İrlanda'ya adım atmamıştır. Babası eşine az rastlanır yetenekleri olan bir mühendisti, en büyük eseri Tata Demir ve Çelik İşleri inşaatıydı. Baba Durrell en büyük oğlu henüz hayli küçük bir çocukken aileyi Kurseong'a taşıdı, üç yıllık bir iş anlaşması yapmıştı, orada Himalayalar'ın alt yamaçlarından geçerek Darjeeling'e ulaşacak olan dağ demiryolunun yapımında mühendis olarak çalışacaktı. Çocukluğunda kuzey ufkunu dolduran kar kaplı kocaman dağ zirveleri Durrell'ı çok derinden etkilemiş, bu etki hayat boyu sürmüştü.

Okul çağına geldiğinde Darjeeling'de Cizvit kolejine gitti, ilk edebiyat sevgisini ona aşıl原因an kişi bu okuldaki bir öğretmendi, sıra dışı bir kavrayış ve sevecenliğe sahip olan Belçikalı Peder Joseph De Guylde.

On iki yaşına geldiğinde Durrell erkek kardeşi Leslie ile birlikte "memleket"e gönderildi, bir özel okula giderek, babasının dediği gibi "ayar damgası" sahibi olmalıydı. İki oğlan yaşama koşulları biraz güç sayılabilecek Dulwich'e yerleştirildiler, İngiltere'deki ilk yılında Durrell, St. Olave's ve St. Savior's liselerine devam etti. Bu okul South-

wark'ta, aşağı yukarı ilk tiyatroların bulunduğu yerdeydi; öğle aralarında genç çocuk zamanının çoğunu Southwark Katedrali'nde geçiriyordu, katedralde Gower'ın mezarı vardı; Elizabeth dönemi insanlarına hayranlık duygusu ilk kez burada başladı. Daha sonra Canterbury'deki özel okula, St. Edmunds'a geçti. Burada canı sıkıldı, okulda adeta mutsuzdu; ama, ailenin uşağı Stone'un eğitimi ve ustalđı sayesinde tatillerde geliştirdiği boksörlük yeteneğiyle, klan göreneklerine uymayan duyarlı oğlanların çoğu kez maruz kaldıkları büyük çocukların zorbalıklarına karşı kendini koruyabildi.

Babasının genç yaşta ölümünden sonra kendisine küçük bir gelir miras kalınca, Durrell okulu bıraktı ve bir yazar olma tutkusuyla Bloomsbury'ye gidip yerleşti. John Gawsworth'ların, Redonda krallarının, Polonyalı bir kralcı olan Montalklı¹ Kont Cedric Potocki'lerin, Mulk Raj Anand'ların ve daha başkalarının Bloomsbury'siydi bu. Son derece enerjik ve becerikli olan Durrell'in pek çok şeye yeteneği vardı ve çeşitli işlere dalıp çıkararak gelirini artırmayı becerdi; kendi kendine piyano çalmayı öğrenmiş bir piyanist olarak Mavi Peter Gece Kulübü'nde piyano çaldı, çaldığı caz şarkılarının pek çoğu kendi bestesiydi. Nancy Myers ile tanıştı, daha sonra Durrell'in karısı olacak olan Nancy o sırada Slade'de öğrenciydi, ikisi birlikte bir fotoğraf stüdyosu işlettiler.

Durrell'in kendisi, John Gawsworth'un ellinci yaşgününü kutlamak üzere hazırlanan bir kitaba yazdığı, bir sonraki sayfada bulacağınız yazıda Bloomsbury günlerini çok canlı bir şekilde dile getiriyor.

---

¹ Draguignan and Lovelace's Copse, Plush Bottom, Dorset için bkzn.: *The Private Library*, ilkbahar 1967.

Dostum John Gawsworth
Üzerine Bazı Notlar
1962

John Gawsworth ile arkadaşlığımız, her ikimizin de iyi ve kötü günlerimizle dolu yaklaşık otuz yılı bulduğu için, bu derlemede benim de dostumla ilgili birkaç söz söylemem hiç de yersiz kaçmayacaktır. Onunla ilk tanıştığımızda galiba on dokuz yaşımıdaydım; benim ilk Gerçek Yazar'ımdı o – kitaplarının geliriyle yaşayan bir profesyonel. “Yaşayan” diyorum ama bu sözcüğün biraz açıklamaya gereksinimi var, çünkü yazdıklarıyla güçbela geçinebiliyordu, Denmark Sokağı'nda eski bir tavan arasında otururdu, kocaman bir çatı penceresi vardı, alt katta prova yapan Percival Mackay orkestrasının caz müziğinin sesi, çürümüş taban tahtalarının arasından yukarı sızardı. Ben edebiyata tam anlamıyla yeni adım atan biriydim, bir taşralıydım, bu tanışma benim için çok önemliydi; çünkü John'un şahsında ben güçlü, elmas parlaklığında bir ateşle yanan birini bulmuştum – işte ben de tam böyle biri olmak istiyordum; üstelik ondaki elmas parlaklığındaki ateşler o günlerde gerçek yayıncıların dikkatini çekecek boyuttaydı, oysa benim imgecilik sonrası saçmalıklarım ve ara sıra yazdığım türetme soneler dikkat çekmiyordu.

Annemin talimatı üzerine Londra'ya taşınmışım, benim antikalıklarımın usanan annem bir gün şöyle demişti: “Canının istediği kadar bohem olabilirsin, ama

bu evde değil. Bana kalırsa fazla göze batmayacak bir yere gitse iyi olur.” Bunun üzerine Bournemouth’den ayrılıp ilk elden bohemlik öğrenimi yapabileceğim bir yere taşındım. Araştırmalarıma Slade Okulu’nda okuyan genç ve güzel bir kız yardımcı oldu, kendisiyle evlendim; ama gerçek anlamda açlık çekmememize karşın para sıkıntısı çekiyorduk, bunun üzerine geçici bir önlem olarak kız sahneye çıktı, ben de St. Martin’s Lane’de Mavi Peter Gece Kulübü’nde gayet berbat bir şekilde piyano çalmaya başladım. Benim iş hayatım kısa sürdü, çünkü polis kulübü kapattı, bereket versin baskın sırasında üst kat pence-relerinden birinin yakınındaydım, yoksa meslek hayatıma bir hapis cezasıyla başlamış olacaktım. John ile niçin sabahın üçünde Windmill adı kafede içerken tanıştığımızı bu açıklıyor, çünkü John’a ilk kez burada rastladım. John sütsüz kahve içerek bir kitabın ilk provalarını, kendi kendine fena halde acırmış gibi bir ifadeyle düzeltiyordu. Büyülenmiş gibi onu seyrettim; hiç ilk prova görmemiş-tim. Biraz sonra benden kibrit rica etti, böylece konuşma-ya başladık. Onun konuşmalarını dinlerken hemen kendi kendimi kutlamaya başladım, çünkü o önemli kişilerin neredeyse hepsini tanıır görünüyordu. Yeats ve Hardy ile şahsen tanışmıştı; De la Mer ve Drinkwater gibi şairlerle mektuplaşmıştı; Wyndham Lewis’i tanıyor, onun üzerine bir deneme yazıyordu. Eliot’ı gözleriyle görmüştü! Ağzım bir karış açık kaldı. Gerçek Bir Yazar ile karşı karşıyay-dım, bana başkentteki edebiyat hayatıyla ilgili bir şeyler anlatabilecek bir adamla. Hemen dost olduk, ama Gerçek Bir Yazar’ın on dokuz yaşında tüysüz bir gençte ne buldu-ğunu merak ettiğimi hatırlıyorum – elbette böyle anlarda güzel bir karısı olmanın azımsanmayacak yararları vardır. Üçümüz birlikte eve yürüdük, küçük tavan arasındaki gaz lambasının titrek ışığında bana imrenilecek bir hazine gösterdi, ilk baskılar, ünlü şairlerin elyazmaları ve mektupları, düzenli olarak devam ettiği satış salonlarından topladığı, edebiyatçılara ait çeşitli tuhaf nesnelere; Dickens’in takkesi, Thackery’nin kalemi falan gibi şeyler...

Emma Hamilton'a ait bir yüzük bile vardı, daha sonra ne yazık ki o yüzüğü kaybettim, ama John öylesine iyi huylu biriydi ki bunun için beni suçlamadı. Ne de yüzüğü ödetmeye kalktı.

O günlerde John bir şair, bir bibliyograf ve bir dene-meci olarak iddialıydı ve gelecek için büyük planları vardı, ama kendi yaşında pek dostu yok görünüyordu. Edebiyat dünyasındaki hayranları ve tanıdıkları genellikle yaşlı kişilerdi, onu gördüklerine her zaman mutlu olurlardı ama yere oturup bira içmekten mutlu olacak cinsten insanlar değillerdi: Aralarında bizim gibi çoğu kez Smith patates gevrekleriyle yaşayan pek az kişi vardı. Belki de işte bu yüzden benim çevresinden ayrılmamama ve benden hiç esirgemediği edebiyat dünyasıyla ilgili heyecan verici bilgileri sünger gibi emmeme izin verdi.

Orta boylu, biraz soluk benizli ve zayıftı; yüzüne Vil-lon'vari, tilkimsi bir ifade katan kırık bir burnu vardı. Gözleri kahverengi ve parlaktı, edebiyatta çektiği yoksun-luklardan hiç etkilenmemiş olan bir mizah duygusuna sahipti. O yıllarda 1890'ların ateşli bir öğrencisiydi, Dowson gibi alkolden ölmeyi ya da hançerlenmeyi umutla bekliyordu. Aslında bir şair olarak, çağdaş bir şair olmadığını, daha çok doksanlar sonrasının insanı olduğunu ilan etmekten gurur duyuyordu; ama alkol yüzünden ölmek fırsatını kaçırdı. Bütün şairler gibi çok yiyip içmekten sakınırdı, absent içmeyecek kadar sağlıklıydı. *Kingcup* adlı, benim fazlasıyla sevdiğim aşk şiirleri dizisi yeni yayınlanmış, ona bir ödül kazandırdığı gibi Kraliyet Edebiyat Derneği'ne seçilmesine de önayak olmuştu. En genç üye olsa gerekti çünkü o günlerde insanın böyle bir ululu-ğa ulaşması için yüz yaşına gelmesi gerekirdi. Ama bu onur John'un kendisinden çok başkaları için değerliydi çünkü bu ona kendinden yaşlılara piston olma gücü kazandırmıştı, yani o zamanlar pek az yazarın sahip olduğu bir şey; John güçlü, elmas parlaklığında bir ateşle yanıyordu, ama aynı zamanda tutkulu bir edebiyat ateşiy-le de yanıyordu. Bir yazarın sıkıntıda olduğu yolunda en

küçük bir fısıltı duymasın, hemen tilki gibi kulaklarını diker; böyle zamanlarda çok özel bir görünüşü vardır. Hayvanlara özgü bir kararlılık ve vahşilikle yüzü aydınlanır. Her işi gücü bırakır, söz konusu yazara bir yardım buluncaya kadar gece gündüz çalışır. “Galiba,” diye homurdanır, “fırlayıp Abercrombie’yi ya da Masefield’i göreceğim (adları ben uyduruyorum).” Her ne ise, her zaman “fırlayıp” bir yerlere gider ve bir şeyler “ayarlar”. Doğanın lobcilerinden biridir – yorulmak ve yılmak nedir bilmeyen bir adam. Hiç kuşukum yok Kraliyet Derneği’ndekiler onu derneğin bulunduğu o sokaktan gelirken gördüklerinde kim bilir kaç kez inlemişlerdir; belki de giriş kapısını kilitleyip kanepelerin altına gizlendiler. Lobi, lobi, lobi. Dilekçeler hazırlanıp imzalanıp dağıtılmadan rahat etmezdi; dahası cinfikirdiydi, basını nasıl kullanacağını bilirdi. Yaşlılık günlerinde bir emeklilik gelirin sahip oldukları için ona teşekkür borçlu olan çeşitli yazarlar tanıyorum. Yorulmak bilmezliğiyle, yüksek mevkilerde bulunan kişileri sözcüğün tam anlamıyla usandırır, irade gücüyle onları makul davranış çizgisine çekerti.

Kralcılığı da edebiyattaki tavrıyla çok uyuşurdu; en yoksul olduğu zamanlarda bile sabah güneş doğarken kalkar, Covent Garden’a seğırtir, büyük beyaz bir gül satın alıp I. Charles’ın heykelinin üzerine koyardı; bunu tabii kralın idamının yıldönümünde yapardı. Böyle pek çok küçük jestleri vardı, ama bunlardan başkalarına pek ender söz ederdi. Gerçek bir romantik. Bu benim çok hoşuma giderdi, hâlâ da gidiyor. Ama iş yayıncılarla ya da yayıncılıkla ilgili bir konuya geldi mi kunduracı bizine benzer beyni bu romantik yanını dengelerdi. Bu mesleği bütün geçmişiyle biliyordu. Yoksa iş gücü sahibi olma zorunluluğundan başka türlü yakayı kurtaramazdı, hiç sanmıyorum. Hiç yoksulluktan söz etmemesine, giyim kuşamının düzgün, ayakkabılarının gerektiği gibi boyalı olmasına karşın genellikle para sıkıntısı çekerti. Böyle zamanlarda kahvaltı parası bulmak için bibliyografya yeteneğine güvenirdi. Bu onun kişiliğinin gerçekten de

olağanüstü bir yanıydı. Charing Cross Road Sokağı'nda kitapçı dükkânlarının önündeki üç paralık kitap kutularından birkaç İngiliz lirası kazanması birkaç dakikalık bir işti. Seyretmekten hiç bıkmadığım bir gösteriydi bu, onu bu işi yaparken galiba on kez falan seyretmiş ve parasız kaldığımda birkaç kez bu bibliyografya kahvaltılarını onunla paylaşmıştım. Şöyle yapardı: O atılmış, ucuz kitapların bulunduğu kutuların önünde bir an durur, kitaplara parmaklarının ucuyla hafifçe dokunurdu. Elleri bir piyanistin elleri kadar duyarlılaşırdı. Daha sonra iskambil kâğıdı hileleri yapanların ustalığıyla bir-iki yeri karıştırır. Sonunda bir kitabı çeker alır ve homurdanır: "Edward Carpenter. Hımm... Carpenter... 1915 baskısı olmalı. Vay canına! Sayfaları yanlış numaralanmış baskı olduğu kesin." Tahmin ettiği gibiyse, alçak sesle ekler: "Otuz şilin eder bence." Yirmi dakikalık bir yürüyüş yapıp Charing Cross Road Sokağı'na gider ve dönüşte Foyle'un Ender Kitaplar Bölümü'ne kitapları satardı. Bibliyografya konusundaki belleği sözcüğün tam anlamıyla şaşırtıcıydı, kitap satıcısı olmak isteseydi bugün İngiltere'nin en büyüğü olurdu. Kuşkusuz hasılat her gün değişiyordu, ama bu kahvaltı turlarının hasılatı hiçbir zaman bir İngiliz lirasından az olmazdı; yine de ona çok daha büyük miktarlarda para kazandıran iki kitabı bulduğu sırada yanındaydım. Kitaplardan biri Mary Shelley'in üç ciltlik *Frankenstein*'i (birincisi), öteki de *Dracula*'nın az bulunur bir baskısıydı. Güne başlama tarzı olarak hoş ve yumuşak bir başlangıçtı bu, hasılat Windmill adlı kafede domuz pastırması yumurtayla kahve demektir.

John benim o ilk sefil fasiküllerimi bastırmama yarımcı olmuştu; şimdi koleksiyoncular arasında komik paralar eden o fasiküllerden; bugün ne onda ne de bende bunlardan kaldığını sanmıyorum; savaş sırasında stok daha fazla acı çekmeden yağmalandı. Şiirlerimin birkaçını gençlik antolojilerinde de yayınlamıştı. Yazdığım şeylerin iyi olmadığını biliyordu, ama bana karşı her zaman iyi ve nazik davranıyordu, böyle davranmak zorunda da

değildi aslında. O sıralarda hiç kuşkusuz hiçbir şekilde insanların dikkatini hak eden biri değildim. Ama o, bir başka açıdan da benim için değerli biriydi, çünkü Londra’da ayaklı edebiyat takvimi gibiydi, beyninin bir yerine sıkıştırılmış dev bir dosya, yıldönümleri dosyası vardı. Böylece belli günlerde Lambs Conduit Sokağı’nda Dr. Johnson’ın şerefine içerdik ya da günü geldiğinde Sheridan’ın ya da Goldsmith’in anısına pırzola yerdik. Bugün bile Londra’yı düşününce bu yürüyüşleri, kim bilir nelerdeki pırzola lokantalarına ya da *pub*’lara gidişimizi hatırlamadan edemiyorum; Fleet Sokağı’nda nerede bir kadeh Burgundy yuvarlanacağını (“Machen her gün buraya gelirdi”) ya da Cheapside’da nerede bir kadeh Canary deneyeceğimizi (“Bunu dene: Ouida’nın en sevdiği içki”) bilirdi. Lamb ya da Liegh Hunt ya da Hazlitt ne kadar Londralıysa o da o kadar Londralıydı – gerçekten de o kişilerden ve onların Londra’sından söz etmekten bıkmaz, yağmurun süpürüp temizlediği sokaklarında, onlardan kalan büyük geleneği sürdürme kararlılığı içinde yürüdüğü, şu aceleci ve kirli kentle o Londra’yı karşılaştırırdı hep.

O günlerde çok çeşitli etkinlikler içindeydi ve şaşırtıcı bir yaşama temposu vardı; gününün bir bölümü doksanlarla ilgili araştırmalara gidiyordu, geri kalanı da edebiyata. En sevdiği dönemin birtakım iyi şairlerinin yapıtlarının yeniden yayınlanmasından sorumluydu – Canon Gray ve Richard Middleton’ın metinleri gibi, o olmasa tamamıyla yok olup gidecek birkaç az bilinen metin gibi. Ama bir yandan da kendinden yaşlıları kartal gibi gözlerdi, kimsenin açlık çekmediğinden emin olmak isterdi. Bir keresinde hatırlıyorum, bir hafta sonu ortadan yok oldu, Buckinghamshire’da Arthur Machen’i ziyarete gitmişti, yaşlı yazarın ciddi biçimde para sıkıntısı çektiğini bildiği bir zamanda, çok gururlu olduğu için yardım isteyemediğinden kuşkulandı. Kraliyet Edebiyat Derneği’ndeki adamların boğazını sıkmaya gitmeden önce emin olmak istemişti.

LAWRENCE DURRELL

MEKÂN RUHU

MEKTUPLAR / DENEMELER / GEZİ YAZILARI

Mekân Ruhu, 20. yüzyılın en özgün yazarlarından **Lawrence Durrell**'in yaşam ve yaratıcılık ortamını oluşturan Akdeniz dünyası üstüne mektupları, gezi yazıları, şiirleri, gerçeküstücü denemeleri ve kimi romanlarından bölümleri içeren bir güldeste.

İskenderiye Dörtlüsü ve *Avignon Beşlisi* gibi başyapıtların yazarı Durrell, gönüllü sürgün mekânı olarak neden Akdeniz'i seçti? Yunanistan'dan Mısır'a, Korfu Adası ve Rodos'tan Kıbrıs'a, bir dönemin Yugoslavya'sından Güney Fransa'ya uzanan bu coğrafya, doğasıyla, şarabı ve zeytiniyle, efsaneleri ve tarihiyle, bir yazarın esin dünyasını nasıl oluşturdu? *Mekân Ruhu*'nda, serüvenci bir yazarın yaşamıyla sanatının nasıl örtüştüğünün yanıtlarını bulacaksınız.

Bu benzersiz kitabı, *İskenderiye Dörtlüsü*'nün usta çevirmeni Ülker İnce'nin Türkçesiyle sunuyoruz.

KAPAK RESMİ: PAVLOS REKAS

ISBN 978-975-07-0980-7

9 789750 709807

<http://www.canyayinlari.com>